



Revisorkollegiet AS
Ingeniør Rybergs gate 48
3024 DRAMMEN

VÅR REFERANSE
19/8423

DERES REFERANSE
AR373625628

UNNTATT OFFENTLIGHET
Offl. § 24 andre ledd første
punktum

DATO
02.07.2020

Tilsynsrapport

Det vises til Finanstilsynets foreløpige tilsynsrapport datert 15. april 2020 og revisjonselskapets tilsvare datert 7., 9., og 11. mai 2020. Revisjonselskapet ble bedt om å redegjøre for deler av revisjonen av [REDAKERT] med datterselskap (oppdrag A) og aksept og fortsettelsesvurderinger for [REDAKERT] (oppdrag B).

1. Oppdrag A - revisjonsutførelse

Faktum, revisjonsutførelse

Finanstilsynet har etterspurt dokumentasjon på planlegging og revisjon av nærstående parter for tre selskap [REDAKERT] i et mindre konsern, og revisjonsdokumentasjon for kostnader for ett av disse selskapene [REDAKERT]. I revisors planleggingsdokumentasjon fremkommer blant annet oversikt over nærstående parter, vurderinger av selskapets drift og kontrollmiljø. Revisor har notert seg at det er en konflikt mellom majoritetsaksjonær og minoritetsaksjonær i [REDAKERT] knyttet til kostnader. Revisor har gjort vurderinger av ledelsens integritet og risiko for misligheter. Det fremkommer i vurderingen blant annet at daglig leder, som også er majoritetsaksjonær, tidligere har belastet selskapet for private kostnader. Slike forhold er ikke avdekket de senere år, men revisor skriver blant annet at "daglig leder har en lav terskel for å legge private kostnader i regnskapet" og under vurdering av misligheter er risikoen for at selskapene er belastet private kostnader tatt med for alle tre selskap. Videre fremkommer det at "regnskapsfører fungerer delvis som kontrollinstans da hun er opptatt av at det skal være korrekt, men kan bli overkjørt av daglig leder".

Finanstilsynet har fått oversendt revisjonen av kostnader for ett av selskapene. Revisor har kontrollert bokførte bilag ved å ta stikkprøver. Revisor har gjennom bilagskontrollen testet omtrent 60 % av årets kostnader. Av de testede kostnadene utgjør over 70 % honorar belastet fra datterselskap for arbeid som daglig leder har utført. To av disse bilagene gjelder arbeid for samme tidsrom. Revisor har i sitt arbeidspapir kommentert "Det er sendt faktura fra datterselskap to ganger for samme periode. Spurt daglig leder i møte og han sier det er korrekt at det er to fakturaer, den andre er en tilleggsfaktura". Det foreligger ingen vurdering av grunnlaget for hvorfor datterselskapet fakturerer morselskapet, om det foreligger avtale, om prisingen er utført på en armlengdes avstand, eller i hvilken grad faktureringen baserer seg på timelister eller dokumentert arbeid. Det er samme daglig leder i mor og datterselskap og det heves lønn i begge selskaper ifølge note til regnskapene.

I bilagskontrollen avdekker revisor at et av foretakene er belastet private advokatkostnader [REDACTED]. Etter revisor sin kontroll er disse kostnadene tilbakeført og ført som en fordring mot daglig leder. Revisor konkluderer i arbeidspapiret med at "*kostnadene for det vesentligste ser ut til å vedrøre selskapet*". Videre er det gitt beskjed til daglig leder, som er enig med revisor i at han ikke hadde vært så nøye som han burde.

Finanstilsynet har fått oversendt revisjonen av nærstående parter for tre av selskapene i konsernet. Revisor har i hovedsak sett på lån, fordringer og eventuelle belastede renter. Mellomværende med konsernselskap er i hovedsak avstemt mot motpart, men det fremkommer i liten grad bakgrunnen for lånene, og vurderinger om disse faller inn under aksjelovens § 8-7 og § 3-8. Driftskostnader og driftsinntekter fra nærstående selskap er ikke omfattet av arbeidspapiret, og det foreligger dermed heller ingen vurdering av om transaksjonene er på armlengdes avstand. I årsregnskapet til [REDACTED] er det ikke opplyst om lån til daglig leder på 78.000 kr slik det kreves av regnskapsloven § 7-45 første ledd.

Finanstilsynets vurderinger av revisjonsutførelsen

Revisor har vurdert at det foreligger mislighetsrisiko, men kommentert at denne er lav. Dette til tross for kunnskapen om konflikt blant aksjonærene knyttet til kostnadsbelastninger og kommentaren om daglig leders lave terskel for å legge private kostnader i regnskapet. Det er uklart for Finanstilsynet om revisor mener det foreligger risiko for vesentlig feilinformasjon som følge av mislighetsrisiko. Finanstilsynet presiserer at dersom det foreligger risiko for vesentlig feilinformasjon som skyldes misligheter, skal denne behandles som en særskilt risiko.

Revisor har testet kostnadsbilag ved å gjennomføre ikke-statistiske stikkprøver. Revisor avdekket avvik vedrørende private advokatkostnader som ble rettet opp ved at disse ble ført som fordring på daglig leder. Det fremkommer ikke at revisor verken utvidet utvalget etter å ha oppdaget feilen, eller om han projiserte avdekket feil i utvalget på populasjonen. Forholdet anses som et brudd på ISA 530 punkt 14. Fra dokumentasjonen til revisor fremkommer det at også revisor ved ett tilfelle har rettet forespørsler til eier om det foreligger dobbeltfakturering. Revisor har akseptert ledelsens forklaring uten nærmere undersøkelser. Uttalelser fra ledelsen er ikke et revisjonsbevis i seg selv. Revisor skulle gjort ytterligere undersøkelser for å verifisere gyldigheten av kostnadene. Finanstilsynet mener at revisor ikke har innhentet tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for kostnader. Forholdet anses som et brudd på ISA 500 punkt 6, jf. punkt 9.

Videre mener Finanstilsynet at revisjonen av nærstående parter er mangelfull da revisor har tatt utgangspunkt i balanseposter og tilknyttede renter, men ikke vurdert resultatposter. Det er ikke vurdert formålet med transaksjonene eller mellomværendene. Forholdet anses som et brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd jf. ISA 550 punkt 13c. Flere av mellomværendene fremstår som å være uten forretningsmessig karakter. Revisor har ikke oppfylt kravene i ISA 550 punkt 23, og det er heller ikke vurdert om transaksjonene omfattes av aksjeloven § 8-7 og § 3-8.

I note til årsregnskapet til [REDACTED] fremkommer det at "*Det er ikke gitt lån eller stilt sikkerhet ovenfor ansatte, daglig leder, styremedlemmer, aksjonærer eller nærstående til disse*". Arbeidspapirene til revisor viser at det er gitt lån til daglig leder på 78.000 kr. Forholdet anses å være et alvorlig brudd på revisorlovens § 5-2 annet ledd jf. ISA 330 punkt 24 og revisorloven § 5-6 femte ledd.

Finanstilsynet mener at svakhetene i revisjonen av nærstående parter er brudd på revisorlovens § 5-2 annet ledd jf. ISA 550 punkt 11 og 20.

2. Oppdrag B - aksept og fortsettelsesvurdering

Faktum akseptvurdering

Av kunngjøringer i Foretaksregisteret fremkommer det at Revisorkollegiet AS ble registrert som selskapets revisor 28. januar 2015 etter at tidligere revisor trakk seg fra oppdraget. Revisorkollegiet AS har revidert årsregnskapet for 2014 og 2015 før fratredelse 14. desember 2017. Revisor har tatt kontakt med tidligere revisor for å få en uttalelse hvorvidt det foreligger forhold som tilsier at revisor ikke burde påta seg oppdraget og mottatt svar på e-post den 26. januar 2015. Tidligere revisor henviser til nummerert brev og anbefaler revisor å vurdere om selskapet er i stand til å rette påpekte forhold før eventuell aksept.

Tidligere revisor har i revisjonsberetning for 2013 uttalt at det er mangler i selskapets internkontroll på en rekke vesentlige punkter og at revisor ikke har vært i stand til å innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis, og dermed ikke kan uttale seg om årsregnskapet. Videre mener tidligere revisor at selskapet ikke har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentering av selskapets regnskapsopplysninger.

Tidligere revisors nummererte brev beskriver blant annet manglende kunde- og leverandørreskontro, gjeld til nærstående selskap som ikke stemmer med motpart, manglende dokumentasjon på fordring og varelager, en bankkonto som ikke fremkommer i selskapets regnskapsdokumentasjon, generelle mangler vedrørende avstemming av balansekontoaer, tapt aksjekapital og forsinket levering av omsetningsoppgaver, årsregnskap og skattemelding.

Revisor har sendt Finanstilsynet signert engasjementsatale datert 23. januar 2015 og villighetserklæring datert 26. januar 2015. Engasjementsavtalen er altså signert før revisor mottok svar fra tidligere revisor.

Det fremkommer av notat fra revisor til Finanstilsynet at det ble avholdt møte med selskapet før revisor påtok seg revisjonen. Revisor skriver i notatet "*Det har vært store svakheter i internkontrollen og bokføringsrutinene. I møte med regnskapsfører og selskapets ledelse ble det avtalt nye rutiner og mer ajourføring av regnskapet. (...) Vi påtok oss revisjonen under forutsetning av en bedring i rutinene.*". Fra selskapets sjekkliste for opptak av nye klienter fremkommer det at revisor har stilt krav muntlig om at forhold som det er mulig å rette for 2014 skal rettes før revisor får regnskapet til revisjon, og at øvrige svakheter skal utbedres i løpet av 2015.

Finanstilsynets vurderinger av akseptvurderingen

Revisor har inngått engasjementsavtale med selskapet før revisor mottok svar fra tidligere revisor. Forholdet anses som et brudd på revisorloven § 7-2 første ledd.

Tidligere revisor trakk seg fra oppdraget. Bakgrunnen for å trekke seg fremgår av revisjonsberetningen og nummerert brev. De forhold som fratråd revisor beskriver er svært alvorlige brudd på aksjelovgivning, regnskapslovgivning og bokføringsloven. Fratråd revisor hadde rett og plikt til å fratred, jf. revisorloven § 7-1 første ledd. En eventuell ny revisor må med et slikt utgangspunkt utøve aktsomhet og innhente revisjonsbevis for at ledelsen har utbedret manglene eller iverksatt tiltak som vil utbedre manglene.

Revisor har akseptert revisjonsklienten kun med bakgrunn i selskapets lovnader om forbedring. Finanstilsynet mener at det ikke fremkommer at revisor har gjort en vurdering av om selskapet har evne og vilje til å rette på forholdene. Revisor har ikke dokumentert sin vurdering av betydningen av tidligere revisors nummererte brev eller mangler opplyst i fratrudd revisors beretning. Revisor skulle ha gjennomført revisjonshandlinger før aksept for å forsikre seg om at forbedringsprosesser var eller ville bli iverksatt på aksepttidspunktet og dokumentert dette. Revisor skulle ha utarbeidet møtereferat med klare tidsfrister og for eksempel innhentet signatur fra klientens styreleder om avtalte punkter, samt utarbeidet et notat som dokumenterer revisors vurdering. Et nummert brev knyttet til akseptvurderingen er et annet alternativ. De opplyste tidsfristene i revisors dokumentasjon fremstår etter Finanstilsynets syn å være for langt frem i tid. Med bakgrunn i omfanget av mangler i selskapet skulle revisor, hvis han til tross for historikken mener at det er grunn til å tro på selskapets lovnader, stilt korte tidsfrister for å få orden på forholdene. Forholdene anses som brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd, jf. ISA 220 punkt 12. Bruddet er grovt.

Faktum fortsettelsesvurdering

I notat fra revisor til Finanstilsynet skriver revisor at forhold som de mener vil styrke driften, blant annet inngåtte avtaler og tilføring av egenkapital. Revisor skriver "*ut fra en helhetsvurdering hvor det var gjort grep for å styrke driften, egenkapitalen og regnskapsføringen valgte vi å ikke trekke oss før nyttår 2015, selv om regnskapet for 2014 ikke var avlagt*". Årsregnskapet for 2014 avlegges i april 2016.

Finanstilsynets vurderinger av fortsettelsesvurderingen:

Revisor har i notat til Finanstilsynet beskrevet forhold som resulterte i at revisor ikke trakk seg. Finanstilsynet finner det sterkt kritikkverdig at dette ikke er dokumentert av revisor tidsriktig i revisjonsfilen. Revisor skulle ha utført en fortsettelsesvurdering og dokumentert denne rett etter fristen de selv satte ovenfor kunden. Med bakgrunn i omfanget av lovbrudd selskapet var involvert i anses det spesielt viktig med en tidsriktig og grundig fortsettelsesvurdering. Finanstilsynet kan ikke legge til grunn at det ble utført en fortsettelsesvurdering. Forholdet anses som et brudd på revisorloven §5-2 annet ledd, jf. ISA 220 punkt 12 og 13.

3. Konklusjon:

For oppdrag A mener Finanstilsynet at revisor har gjennomført en mangelfull revisjon av nærstående parter og konstaterer at det foreligger brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd jf. ISA 550. Bruddene er grove. Finanstilsynet mener at revisor ikke har innhentet tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for transaksjoner med nærstående parter.

Finanstilsynet finner at det foreligger pliktbrudd ved revisors akseptvurdering og fortsettelsesvurdering av oppdrag B da revisor ikke har tatt tilstrekkelig hensyn til de alvorlige lovbruddene som førte til at tidligere revisor trakk seg. Revisor har ikke stilt tilstrekkelige krav eller fulgt opp at lovbruddene rettes innen kort tid. Revisor er allmenhetens tillitsperson, jfr. revisorloven § 1-2. I denne rollen ligger et ansvar for å forebygge og avdekke lovbrudd. Ved å påta seg oppdrag som det foran beskrevne uten å ha stilt krav til revisjonskunden om at lovbrudd må rettes opp i forkant av at revisor påtok seg oppdragene, kan revisor ha bidratt til at lovbruddene videreføres.

Finanstilsynet har for begge de kontrollerte oppdragene konstatert alvorlige pliktbrudd. Finanstilsynet forutsetter at styret i revisjonselskapet behandler tilsynsrapporten og iverksetter

nødvendige tiltak for å sikre at de påpekte mangler ikke videreføres verken av den kontrollerte oppdragsansvarlige revisoren eller andre i revisjonsselskapet.

For Finanstilsynet

Anders Grini
senior tilsynsrådgiver

Lene Langsrud
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.